

Zaštita prirode i shvaćanje prirode kao osnova obrazovanja za zaštitu prirode*

Wolfgang Erz

Savezni zavod za zaštitu prirode i ekologiju krajolika, Bonn

Sažetak

Opće je pravilo da se obrazovanje za zaštitu prirode u formalnom odgoju (škola, sveučilište) i u drugim odgojnim i obrazovnim ustanovama integrira u druge, nadređene obrazovne ciljeve s pretežno drugim obrazovnim sadržajima. U školama ili na sveučilištima obrazovanje za zaštitu prirode samo je u rijetkim slučajevima zastupljeno kao poseban predmet i jedva da igdje ima vlastite ustanove. Pitanja o tome što zaštita prirode zapravo jest, čemu ona služi i kako se može obrazložiti uvijek se iznova postavljaju u novom obliku. Ovaj prilog ne treba shvatiti kao sveobuhvatan pregled već kao poticaj da se uvijek ponovo pozabavimo definicijama i sadržajima važnih pojmova.

Ključne riječi: ekologija, obrazovanje za okoliš, obrazovanje za zaštitu prirode, odgoj za okoliš, shvaćanje prirode, zaštita okoliša, zaštita prirode

UVOD: ČEMU ZAJEDNIČKI OSNOVNI POJMOVI?

U školama ili na sveučilištima diljem svijeta obrazovanje za zaštitu prirode samo u rijetkim slučajevima postoji kao poseban predmet i jedva da igdje ima vlastite ustanove, a vjerojatno nigdje ne postoje stručni nastavnici izobraženi posebno u tu svrhu.

U Njemačkoj je, na pojedinim sveučilištima, zaštita prirode ipak postala samostalan predmet studija. U vrlo malom broju saveznih pokrajima u Njemačkoj postoje posebne ustanove specijalizirane za obrazovanje u svrhu zaštite prirode, osnovna zadaća kojih jest da uz rad doškoluju kadrove za zaštitu prirode, da vrše dopunsko školovanje za druga zanimanja te da daju svoj prilog općem obrazovanju (izvan zanimanja i škole).

Usprkos tome, opće je pravilo da se obrazovanje za zaštitu prirode, kako u formalnom odgoju (škola, sveučilište) tako i u drugim odgojnim i obrazovnim ustanovama, gotovo isključivo integrira u druge, nadređene obrazovne ciljeve s pretežno drugim obrazovnim sadržajima.

Usljed takve heterogenosti nastavnih predmeta i nastavnih ustanova – a prije svega usljed tako različitih izvora obrazovanja učitelja i sveučilišnih nastavnika koji, uz ostale predmete, moraju predavati i zaštitu prirode – postoji opasnost da se više ne mogu jednoobrazno i stručno–precizno »čisto kao suza« definirati ciljevi, sadržaji i zadaci, a ni značenja i samoshvaćanje toga predmeta. To tim više što posrednici obrazovanja za zaštitu prirode (npr. nastavnici u školama i na sveučilištima, docenti u ustanovama za daljnje školovanje, rukovoditelji tečajeva i seminara u raznim udruženjima i sl.) samo u minimalnom broju slučajeva dolaze iz zaštite prirode ili da su pak prošli specijalno školovanje za zaštitu prirode.

* Rad je prezentiran na savjetovanju »Edukacija u zaštiti prirode«, Zagreb, 2–4. prosinca 1992.

Stoga bi bilo potrebno s vremena na vrijeme ukazati na neke osnovne pojmove i principe zaštite prirode koji igraju određenu ulogu u obrazovnom radu. To je važno već i zato što se, s jedne strane, srodna stručna područja – kao npr. ekologija i zaštita okoliša – izjednačuju sa zaštitom prirode, i što se, s druge strane, discipline koje se bave korištenjem nečeg (kao npr. poljoprivreda, šumarstvo, lov, ribolov itd.) uz dodatak atributa »ekološki«, »u skladu s okolišem«, »održiv« (engl. *sustainable*) također prikazuju kao zaštita prirode.

Budući da je dužina ovoga referata ograničena, možemo ukazati samo na neke osnovne pojmove i sadržaje teorije o zaštiti prirode, ali i prakse zaštite prirode. Stoga ovaj prilog ne treba shvatiti kao sveobuhvatan pregled, već u daleko većoj mjeri kao poticaj da se uvijek ponovno pozabavimo definicijama i sadržajima važnih pojmova. Pitanja o tome što zaštita prirode zapravo jest (ali jednako tako i što nije), čemu služi (a čemu ne) i kako se ona može obrazložiti uvijek se iznova – paralelno s povijesnim razvojem unutar različitih skupina i općenito u različitim stvarnim situacijama – postavljaju u novom obliku. Upravo zbog te heterogenosti trebali bismo se potruditi da dopremo do općevažećih osnovnih pojmova, da bismo ih se onda mogli pridržavati.

1. ŠTO JE ZAŠTITA PRIRODE?

U zbirci pojmova i argumentacije Bavarske akademije za zaštitu prirode i njegu krajolika (*Bayerische Akademie für Naturschutz und Landschaftspflege*; ANL-informacije br. 1) zaštita prirode objašnjava se na ovakav način:

– »Zaštita prirode zasniva se na objektivnim naučnim spoznajama ekologije i na subjektivnim društvenim vrednovanjima istih.

– Zaštita prirode se, prema tome, u biti zasniva na unutarnjem stavu svakog pojedinog građanina.

Zaštita prirode ne bazira se samo na ekološkom znanju, nego i na stavu prema pitanjima života, svijetu oko nas, stvorenjima oko nas, temeljima egzistencije, osiguranju budućnosti.«

Od raznih rasprostranjenih njemačkih objašnjenja pojma zaštite prirode ovo citirano vjerojatno je najznačajnije za izobrazbu u svrhu zaštite prirode. Ono pregnantno pokazuje o čemu se zapravo radi u obrazovanju za zaštitu prirode: o prenošenju znanstvenih informacija iz ekologije kao i s time povezanih individualnih i društvenih (amaterijalnih kao i nematerijalnih) vrijednosti s ciljem da se dođe do stvaranja integrirajućih stavova. Ovi stavovi odnose se na široki spektar pitanja u kojem specifični pojmovi zaštite prirode kao »su–svijet i okoliš, su–stvorenja« parafraziraju pojam »priroda« koji se ovdje ne upotrebljava.

2. O RAZLIKOVANJU IZMEĐU EKOLOGIJE I ZAŠTITE PRIRODE

U gore citiranom objašnjenju pojmova ekologija se shvaća kao znanstvena disciplina u prvobitnom smislu, kako ju je Ernst Haeckel definirao. Međutim, danas se u općoj jezičnoj upotrebi pojam ekologije sve više proširuje a gubi na dubini (posebno pridjev »ekološki«), što dovodi do izjednačavanja s pojmom »zaštita okoliša« (ili, u obliku pridjeva, njem. *umweltbezogen* = s obzirom na okoliš, ili njem. *umweltschonend* = koji štedi okoliš).

Osnovne razlike između ekologije kao znanosti i zaštite prirode kao vrednujuće discipline postupanja prikazane su u *Tablici 1*. Da bismo mogli jasno razlikovati

između ciljeva, granica i mogućnosti ekologije s jedne strane te zaštite prirode (i okoliša) s druge, trebalo bi barem u visokoškolskom obrazovanju, u stručnim školama i u višim razredima općeobrazovnih škola (dakako i u publikacijama kojima se te ustanove služe) striktno razlikovati između ekologije i zaštite prirode da ne bismo zbrisali granice između objektivne znanosti i vrednujućeg društvenog postupanja, kako to pokazuje i naša tablica.

Tablica 1 – Razlika između ekologije i zaštite prirode (prema: Erz, 1986)

RAZLIKOVNE KARAKTERISTIKE	ZNANSTVENA EKOLOGIJA	ZAŠTITA PRIRODE
ciljevi	iznalaženje objektivne realnosti u obliku istinitih (obrazloživih) iskaza	održavanje, njega i razvijanje prirode i krajolika s ekoloških stajališta i prema društvenim potrebama
osnovni zadaci	iznalaženje, obrada i prenošenje spoznaja o činjenicama i zakonomjernim povezanostima objektivne realnosti	izbjegavanje ili usmjeravanje korištenja i tehničkih zahvata koji prekoračuju ekološku podnošljivost
osnove	nedostatak spoznaja koje proizlaze iz znanstvenih povezanosti	problemi u recipročnim odnosima između prirode i društva
osnovna motivacija	znanstvena znatiželja (želja za znanjem)	zaštita prirode u odnosu na privredne potrebe društva
osnovni elementi	činjenice	vrijednosti, norme
osnovna metodika	stvaranje hipoteza i teorija te njihovo provjeravanje putem eksperimenata	postavljanje društvenih normi i stvaranje odluka u društvu
osnovna struktura	sustavi spoznaja bez vrednovanja	sustavi postupanja na osnovi postavljenih vrijednosti (normi)
oblik postupanja	apstrahiranje	realiziranje

3. O RAZLIKOVANJU IZMEĐU ZAŠTITE PRIRODE I ZAŠTITE OKOLIŠA

Razlike između zaštite prirode i zaštite okoliša ni u kom slučaju nisu tako izražene kao razlike između ekologije i zaštite prirode. Štoviše, većina razlikovnih obilježja koja su u našoj tablici navedena kao karakteristike ekologije mogu se navesti i za zaštitu okoliša.

Iz *Tablice 2* jasno proizlazi da se bitne razlike između zaštite prirode i zaštite okoliša uopće ne odnose na osnovne ciljeve, zadatke, strukture, metode i vrijednosti, nego se uglavnom baziraju na bitnim načinima promatranja i poticajima za vrednovanje i postupanje.

Tablica 2 – Razlika između zaštite prirode i zaštite okoliša

OSNOVNE RAZLIKOVNE KARAKTERISTIKE	ZAŠTITA PRIRODE	ZAŠTITA OKOLIŠA
objekt	priroda i krajolik kao sustav aktivnosti u prirodnim (po mogućnosti nesmetanim) razvojnim tokovima, uz naglasak na biotskoj komponenti (biljke i životinje) po znanstveno–ekološkim kao i etičkim te estetskim kriterijima	okoliš kao sustav odnosa u vezi s ljudskim potrebama ili interesima s obzirom na prirodu (npr. sigurnost u dobivanju nuklearne energije, uklanjanje otpadaka itd.), prije svega iz gospodarskih i zdravstvenih razloga
mjerila vrijednosti	pretežno ekocentrična (odnosno biocentrična) = vlastito pravo prirode	pretežno antropocentrična = prema interesima ljudi
ciljevi	(1) što je moguće nesmetaniji razvoj (2) (prirodna) mogućnost funkcioniranja cirkulacije u prirodi na osnovi samoregulacije	(1) trajni (»dugoročni«) razvoj okoliša kako bi ga se moglo koristiti (2) (materijalna) efikasnost cirkulacije u prirodi
metodika zaštite	pretežno »ekološka« (odnosno biološka) rješenja (samoregulacija)	pretežno tehnička rješenja (tehnologija okoliša)

3.1 Zaštita okoliša

Bitne razlike* sastoje se, prema tome, u različitim percepcijama i polazištima za vrednovanje na razini objekata »okoliša« koji se odnose na čovjeka, tj. na okolinu s obzirom na interese ljudi (posebno interese u vezi korištenja) i mogućnosti oblikovanja (antropocentrički) definirane okoline kako ju prezentira zaštita okoliša. Ovoj antropocentričkoj definiciji prirodnog okoliša odgovaraju na nivou vrednovanja također antropocentrička, tj. pretežno utilitaristička ili bar materijalna mjerila vrijednosti, kako za različita područja prirodnog okoliša tako i u još većoj mjeri za prosuđivanje oštećenja okoliša i uklanjanje tih oštećenja. Ciljevi zaštite okoliša su u usporedbi sa zaštitom prirode znatno više usmjereni na ljudske potrebe i »medije okoliša« koji služe tim potrebama (zrak, površinske pitke vode, gornji sloj zemlje itd.), a postupci smanjivanja šteta zamišljeni su kao tehnički.

3.2 Zaštita prirode

U razmatranjima zaštite prirode razina objekta pomiče se od »okoliša«, koji je orijentiran isključivo prema ljudskim interesima (i mogućnostima korištenja), na model ekoloških sustava s organizmima (bakterijama, biljkama, životinjama) kao njihovim bitnim elementima koji se nalaze u dinamičkoj, prirodnoj ravnoteži, neovisno o njihovoj »korisnosti« za ljudske interese.

S tim su povezana ekocentrička (ili biocentrička) mjerila vrednovanja, koja u fundamentalističkom smislu polaze od »vlastitog prava prirode«. U svrhu izbjegavanja i smanjenja šteta u prirodi zaštita prirode manje se oslanja na tehničke postupke a znatno više na procese (biološke) regeneracije na temelju samoregulacije.

3.3 Konzekvencije

Prema tome, životinje i biljke zauzimaju u zaštiti prirode drugačiji rang negoli u zaštiti okoliša, iz čega se lako može izvesti citirana oznaka »su–svijet« (njem. *Mit–welt* pored *Um–welt* = okoliš, što smo već spomenuli u objašnjenju pojmova u vezi sa zaštitom prirode).

U skladu s različitim polazištima razmatranja, obrazovanje za zaštitu prirode bit će u znatno većoj mjeri orijentirano prema etičkim, čuvajućim, estetičkim ili kulturnim elementima, onima koji čuvaju svaki život, no što je to slučaj s »obrazovanjem za zaštitu okoliša« ili s »ekološkim odgojem« u užem smislu, s njihovim sadržajima koji su jače orijentirani na resurse, na higijenu i na tehniku.

Pa i u pojmovnoj upotrebi i u sadržajnom usmjerenju »ekološkog odgoja« ili »obrazovanja za zaštitu okoliša«, koji sam sebe smatra višim pojmom koji uključuje i obrazovanje za zaštitu prirode, ova razlika trebala bi se uvijek jasno razabirati jer u protivnom postoji opasnost da utilitarističko–tehničko usmjerenje zaštite okoliša u užem smislu malo–pomalo istisne etičko–biološko usmjerenje zaštite prirode iz obrazovnih sadržaja i ciljeva, kao što se to već vidi i u politici.

4. SHVAĆANJE PRIRODE I ZADACI ZAŠTITE PRIRODE (OBJAŠNENJE NA PRIMJERU POLITIKE ZAŠTITE PRIRODE U NJEMAČKOJ)

Konkretna zadaća zaštite prirode i obrazovanja za zaštitu prirode odnose se na pojedine objekte ili bar na pojedine segmente prirode, kako je to na primjeru prikazano u *Tablici 3*, u 1. stupcu. Pritom se radi o »operabilnoj« podjeli, koja je orijentirana na probleme i konkretne radnje, o podjeli za politiku zaštite prirode koja se bazira na njemačkom saveznom zakonu o zaštiti prirode.

Ekonomika prirode, krajolici, vrste životinja i biljaka s njihovim životnim prostorima i prirodni resursi jako su isprepleteni djelomični kompleksi koji odgovaraju različitim gledanjima. Njih se u tom obliku može »operacionalizirati« za obrazovanje za zaštitu prirode ako se oslobodimo čisto ekološko–funkcionalnog gledanja i ako se jače orijentiramo na način djelovanja za zaštitu prirode (kako pojedinca tako i cijelog društva) i na za to potrebna sredstva oblikovanja, tj. na rješavanje problema zaštite prirode. U zaštiti prirode treba jasno prikazati sljedeće međuzavisnosti:

- funkcionalno orijentirane dijelove kompleksa prirode (odnosno prirodnosti), a ne samo okoliš koji je povezan s čovjekom,
- principijelne načine djelovanja ili načine zaštite prirode i
- sredstva oblikovanja, uključujući njihove nosioce i one koji ih primjenjuju, kao »sustav postupanja« »zaštite prirode« kao što smo to prikazali u *Tablici 3*.

Dakle, jasno se pokazuje da se izobrazba za zaštitu prirode ne smije ograničiti samo na posredovanje sadržaja bioloških znanja (pa ni onda ako to shvatimo nešto šire, dakle ako se radi o ekološkom znanju), tj. da to ne može biti ni primijenjena biologija niti ekologija, nego da, u okviru svojih mogućnosti i granica, mora svratiti pozornost baš na društvene zadaće. U to se ubraja i činjenica da se, pored onih segmenata koji su prikazani u *Tablici 3*, zajedno s njihovim funkcijama, zadaćama i sredstvima za realizaciju tih zadaća, obrađuje problem **ugroženosti prirode**.

OBJEKTI struktura i funkcija - značenje - ugroženost	ZASTITA PRIRODE oblikovna sredstva i snage
<p>CIRKULACIJA U PRIRODI</p> <ul style="list-style-type: none"> • ekosustavi • biosfera <p>strukture funkcije procesi</p>	<p>INSTRUMENTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • pravo • planiranje • tehnika (»ekotehnika«) • organizacija • financiranje
<p>KRAJOLIK</p> <ul style="list-style-type: none"> • prostor, strukture • posebnost • raznolikost • ljepota • krajolik doživljaja • oporavak u prirodi <p>cirkulacija u prirodi</p> <p>obrađeni pejzaž</p>	<p>POSEBNE REGULACIJE</p> <ul style="list-style-type: none"> • ispitivanje ekološke podnošljivosti • regulacija zahvata • nagodbom • sudjelovanje građana • sudjelovanje udruženja • programi za unapređenje
<p>VRSTE + BIOTOPI</p> <ul style="list-style-type: none"> • vrste • biocenozе • biotopi • biomi <p>biološka različitost bioindikatori sustvorenja</p> <p>minimalni areali minimalni okoliš udruženi sustavi</p>	<p>AKTERI</p> <ul style="list-style-type: none"> • pojedinci • društvo (interesne skupine) • društva za zaštitu prirode • država: administracija, parlament • nadnacionalna tijela • internacionalna zajednica naroda
<p>PRIRODNI RESURSI</p> <ul style="list-style-type: none"> • ekološki dugotrajno korišteni krajolici • sposobnost regeneriranja pojedinih resursa 	<p>PREVENCIJA - RELATIVIZIRANJE - NADOMJESTAK - REGENERACIJA</p> <p>OČUVATI</p> <ul style="list-style-type: none"> • nesmetani prirodni razvoj • nula-korištenje • izbjegavanje zahvata • stroga zaštita (»tabu-prostori«) <p>NJEGA</p> <ul style="list-style-type: none"> • management biotopa • mjere za regulaciju populacije • ekstenziviranje • ekološki dugotrajno korištenje • specijalne mjere <p>RAZVIJATI</p> <ul style="list-style-type: none"> • oblikovanje • ponovno stvaranje (»polovna priroda«) • regeneracija, renaturiranje

STAVOVI:
 SPOSOBNOSTI:
 ZNANJA:

Tablica 3 - Sustav objekata i postupaka u zaštiti prirode na osnovi zakonodavstva o zaštiti prirode u Njemačkoj kao elementi izobrazbe za zaštitu prirode

KATEGORIJE CILJEVA	Priroda	Ekologija	Zaštita prirode	Društvo
ZNANJA: = percipirati = prepoznavati = opisati = klasificirati = poopćavati	<ul style="list-style-type: none"> ● životinje i biljke ● čovjek (kao biološko biće) ● krajolik (tlo, voda, zrak) ● prirodni resursi 	<ul style="list-style-type: none"> ● biocenoze ● biotopi ● ekosustavi <ul style="list-style-type: none"> - strukture - funkcije - procesi 	<ul style="list-style-type: none"> ● problemi <ul style="list-style-type: none"> - ugroženosti - zaštite ● rješenja problema uvijek: prirodnoznanstveno tehničko/planerski kulturno politički	<ul style="list-style-type: none"> ● čovjek <ul style="list-style-type: none"> - pojedinac - interesne skupine - cjelina ● kao oblikovatelj prirode ● osobna i društvena ● pogodnost ● zajednička spretnost ● čovjeka i prirode ● prava i odgovornosti
SPOSOBNOSTI: = prepoznavati = interpretirati + vrednovati + zauzeti stav + primijeniti moć i	<ul style="list-style-type: none"> ● prirodnost i osjetljivosti ● isprepletenosti i ovisnosti ● funkcije i značenja 		<ul style="list-style-type: none"> ● čuvanje, njega i razvijanje prirode i krajolika ● spoznavanje i vrednovanje problema ● rješenja problema 	<ul style="list-style-type: none"> ● individualno i društveno vladanje ● znanost i razvoj ● politika
STAVOVI: = uvidjanje = prihvaćanje = angažman = sudjelovanje = izboriti	<ul style="list-style-type: none"> ● vlastita prava prirode ● estetika krajolika i druge nematerijalne funkcije 	»ne zahvaćati« kao idealna utopija ● nadomjestak: njega prirode u ekonomiju i tehniku (= ekološki trajno razvijanje)		<ul style="list-style-type: none"> ● askeza (odricanje/izbjegavanje) ● zalaganje za prirodnost (=emancipacija prirode) ● socijalna integracija zaštite prirode ● odgovornost za budućnost čovjeka i prirode

Tablica 4 – Elementi izobrazbe za zaštitu prirode s obzirom na njezine ciljeve između polova: priroda i društvo

5. GLAVNI ELEMENTI IZOBRAZBE ZA ZAŠTITU PRIRODE SA STANOVIŠTA ZAŠTITE PRIRODE

Prikaz pojedinih situacija u *Tablici 3* već nam pokazuje što se sa stajališta zaštite prirode očekuje od prenošenja znanja, sposobnosti i stavova, odnosno načina vladanja.

Bitni elementi znanja, sposobnosti i stavova za koje se izobrazba za zaštitu prirode mora zalagati prikazani su u *Tablici 4*. Iz toga nedvosmisleno proizlazi da, za razliku od puke nastave biologije (ekološko obrazovanje) kao dijela (samo) prirodoznanstvenog obrazovanja, naglašavanje **problema** koji proizlaze iz odnosa čovjeka i prirode u okviru prihvaćanja prirode predstavlja posebno bitne i karakteristične elemente. To vrijedi kako za **spoznavanje problema** pri ugrožavanju i štetama tako i za vrednovanje rješenja problema.

Glavni razvojni pravac obrazovanja za zaštitu prirode, kako za teorijski razvoj pedagoške metodike tako i za praktično oblikovanje izobrazbe za zaštitu prirode bilo koje vrste, mora se čitati od polja gore lijevo u *Tablici 4* prema poljima dolje desno. Znači da cilj pedagogije za zaštitu prirode u najširem smislu mora biti:

- dovesti ljude do toga da aktivno prihvate prirodu i zaštitu prirode (ova povezanost nije uvijek nezaobilazna),
- fiksirati misao o izbjegavanju bilo kakvih zahvata u prirodu s negativnim posljedicama za njezino trajno postojanje kao prioritetni princip postupanja (ili točnije: princip propuštanja u individualnom i društvenom vladanju),
- učvrstiti zaštitu prirode kao **integrativni, neotuđivi sastavni dio** individualnog i socijalnog vladanja, posebno u okviru privrednog mišljenja i postupanja, a ne smatrati to benevolentnim dodatkom dosadašnjem vladanju i postupanju.

Prevela: Gertruda Postl-Božić

PROTECTION OF NATURE AND UNDERSTANDING OF NATURE AS BASIS OF PROTECTION OF NATURE EDUCATION

Wolfgang Erz

Federal Institute for Protection of Nature and Environment, Bonn

Summary

In the education at schools or universities around the world the protection of nature is very rarely the separate subject of the curriculum; very rarely will one find special institutions for the protection of nature studies, and probably there are no teachers specially educated for the subject.

Still, in Germany, at some universities the protection of nature has become a separate study subject. In few federal districts in Germany there are now special institutions specialized in the education of protection of nature, the basic task being to educate graduates in protection of nature subjects; they are offering the specialisation courses for other professions, and give their contribution to the improvement of general education.

But as a rule the education for the protection of nature is in the formal education institutions (school, university) integrated into other educational subjects with other educational goals being more important.

The questions as "what is the protection of nature" (just as well as "what it is not"), or "what is it for" (and "what is it not for"), as well as how it can be explained, are repeatedly formulated anew.

This essay need not be understood as a survey but mostly as the stimulus to keep on finding definitions and contents of the main concepts.

Key words: ecology, education for protection of nature, environmental education, environmental protection, protection of nature, understanding of nature

NATURSCHUTZ UND NATURVERSTÄNDNIS ALS GRUNDLAGE FÜR DIE NATURSCHUTZBILDUNG

Wolfgang Erz

Bundesforschungsanstalt für Naturschutz und Landschaftsökologie, Bonn

Zusammenfassung

Naturschutzbildung wird überall auf der Welt an Schulen oder Hochschulen nur in sehr seltenen Fällen als eigenes Fach vertreten, verfügt auch kaum über eigene Institutionen und wohl nirgendwo über eigens ausgebildete Fachlehrkräfte.

Für Deutschland gilt, daß hier Naturschutz vereinzelt an Hochschulen eigenständiges Ausbildungsfach geworden ist. In einer sehr kleinen Zahl von Bundesländern gibt es eigene Einrichtungen speziell für die Naturschutzbildung mit der Aufgabe, für professionelle Naturschutzfachkräfte eine berufsbegleitende Fortbildung und für andere Berufszweige eine ergänzende Weiterbildung zu betreiben sowie Beiträge zur (außerberuflichen und außerschulischen) Allgemeinbildung zu leisten.

Trotzdem gilt: Fast ausschließlich wird Naturschutzbildung also sowohl in der formalen Erziehung (Schulen, Hochschulen usw.) als auch in der übrigen Erziehungs- und Bildungsarbeit in andere, übergeordnete Bildungsziele mit überwiegend anderen Bildungsinhalten integriert.

Die Fragen danach was Naturschutz eigentlich ist (aber auch, was er nicht ist), wozu er dient (und wozu nicht) und wie er sich begründen läßt, stellen sich mit der geschichtlichen Entwicklung innerhalb anderer Ziel-, Interessen- und Betroffenenengruppen oder generell in unterschiedlichen Sachzusammenhängen immer wieder neu.

Dieser Beitrag ist sehr viel weniger ein kompendienhafter Überblick, sondern vielmehr als eine Anregung zu verstehen, sich immer wieder mit Definitionen und Inhalten wichtiger Begriffe zu befassen.

Grundausdrücke: Naturschutz, Naturschutzbildung, Naturverständnis, Ökologie, Umweltschutz, Umweltbildung, Umwelterziehung